ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ АВТОРА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ РУМУНСЬКИХ ПОЕТІВ / ON THE ISSUE OF PRESERVING THE AUTHOR'S FIGURATIVE SYSTEM WHEN TRANSLATING WORKS OF ROMANIAN POETS



Ludmila CIOLANU, Assistant Professor, MA
("Alecu Russo" Balti State University, Republic of Moldova)

lcholanu@mail.ru, https://orcid.org/0009-0009-0893-1401

Received: June 1, 2025 | Reviewed: June 12, 2025 | Accepted: June 25, 2025
UDC 81 | https://doi.org/10.62413/cqm.2025.25

Abstract

The article presents the author's personal experience in the field of poetic translation from Romanian into Ukrainian. In the introductory section, the 30-year experience of bilingual and multilingual education of Ukrainians at the Alecu Russo Bălți State University is highlighted, along with the active collaboration of the university's Center for Ukrainian Language and Culture with institutions and organizations in Ukraine. This cooperation shaped the need for literary translation as one of the Center's areas of activity. The main part of the article highlights the experience of translating poetry by Moldovan and Romanian poets as part of a project by the Ministry of Education and Research of the Republic of Moldova aimed at translating current school textbooks into Ukrainian. As examples, translations of poems by poets Suceveanu, Vilcu, and Coşbuc are presented for the textbook "Spiritual and Moral Education, Grade 2".

Keywords: *cultural relationships, cooperation, school textbook, translation, practical experience, children's literature, national flavor, author's individuality, imagery system of the original, preservation of images*

1. Постановка проблеми

Міжкультурні зв'язки Молдови та України мають багатовікову історію, а з утворенням незалежних держав вони отримали новий імпульс розвитку. Зокрема, співробітники Інституту народознавства АН України за

участі викладачів і студентів Бельцького університету у 2005-2010 роках здійснили масштабне дослідження українських говірок півночі Республіки Молдова, обстеживши українські села у 10 районах. Наслідком цієї праці стала монографія Н. Пастух та О. Харчишин «Фольклор українців півночі Молдови» та ряд публікацій у наукових журналах України. Чернівецька обласна громадська організація «Інститут Бессарабії», громадська організація «Центр регіональної співпраці «Діалог» та інші організації України стали активними учасниками численних заходів Центру української мови та культури Бельцького державного університету імені Алеку Руссо, серед яких щорічний українознавчий конкурс «Юний дослідник», фотоконкурс «Очима молоді», свято «Вишиванка у Молдові» та інші проєкти, що набули значного масштабу. Посольство України в Республіці Молдова та Консульство України в м. Бельці, навчальні заклади та громадські організації України надають постійної допомоги українському відділенню БДУ імені Алеку Руссо та школам Молдови з викладанням української мови. Зі свого боку, мешканці Молдови підтримують громадян України, що з 2022 р. тимчасово перебувають у нашій республіці.

У 2025 р. Міністерством освіти і досліджень РМ було ініційовано відкриття класів з українською мовою навчання і переклад для них підручників українською мовою. Ця робота має стати першим кроком до трансформування шкіл, де навчаються представники національних меншин Молдови, у білінгвальні та полілінгвальні школи. Педагоги-україністи на чолі з викладачкою Бельцького університету, першою в республіці докторкою наук з української філології Діаною Ігнатенко взяли активну участь у цьому масштабному проєкті, маючи з 1992 р. досвід білінгвального навчання і викладання (рідною українською мовою і державною), а з 2016 – полілінгвального навчання та викладання (рідною українською, державною, англійською, російською).

Як відомо, переклад сучасного шкільного підручника вимагає від перекладача досконалого володіння різними стилями української мови: художнім, публіцистичним, науковим, офіційно-діловим. Автори підручників Республіки Молдова з різних навчальних дисциплін прагнуть урізноманітнити основи наукових знань і полегшити засвоєння предметів доречним введенням художніх, зокрема, поетичних текстів. Так, підручник «Educaţie plastica/Художнє виховання» для 2 класу авторів Олени Самбурик та Кілії Присекару (Art, 2018) широко послуговується чудовими дитячими поезіями сучасного молдовського поета Аркадіє Сучевяну, а в підручнику з дисципліни «Educaţie moral-spirituală/Духовно-моральне виховання» для 2 класу (Lyceum, 2019) представлено чималу кількість поетичних творів різних авторів, як класиків, так і сучасних, чиї поезії відображають ряд основних змістових тем: дім, сім'я, день на-

родження, народні свята тощо. Автори підручника «Духовно-моральне виховання» Тетяна Нікулча, Анжела Кара, Анна Вартик розробили варіанти цього підручника як для румуномовних, так і для російськомовних шкіл республіки, дібравши дитячі поезії для першого варіанту – молдовських і румунських поетів, для другого – переважно російських.

Дитяча поезія в румунській, українській, російській та інших національних літературах закономірно має схоже коло тем здебільшого пізнавального та виховного характеру відповідно до віку дитячої аудиторії.. Але у кожного талановитого поета обрана ним тема набуває виразної національної своєрідності та індивідуальної авторської неповторності. Для перекладача це породжує суттєву проблему вибору поетичного тексту.

Так, у румуномовному варіанті підручника «Educaţie moral-spirituală/ Духовно-моральне виховання» для 2 класу тему новорічних та зимових свят презентує поезія сучасного поета Молдови Міхая Вілку:

Peste văi, peste coline
Fulgi continuă să cadă,
Anul Nou, iată-l că vine,
Moş Crăciun vrea să ne vadă.
Zurgălăii sună tare,
Ne vestesc că e aproape,
Cu el, marea sărbătoare,
Ce-o dorim să nu ne scape.
Căci la fiecare-n casă
Stă brăduțul în noi straie,
Şi de toate sunt pe masă,
În cămin – focu-i văpaie!
Toți aşteapt-a nerăbdare
Miezul nopții să sosească,
Ca în anul care vine
Visele să se-mplinească (M. Vîlcu, *Anul Nou*)[40]!

За найбільш поширеною тематичною класифікацією цю поезію Міхая Вілку можна віднести до традиційної пейзажної лірики. За мистецтвознавчою класифікацією це зображальна або візуальна, зорова лірика. Зимовий пейзаж відтворено образними зоровими деталями: на долини і пагорби без упину падають сніжинки, у кожній оселі стоять по-новому вбрані ялинки, святково накрито столи, палає вогонь. Все навколо в тихому очікуванні Нового року, який прийде вслід за Мош Кречуном, народним персонажем, якому в українському фольклорі відповідає Святий Миколай. Зорові образи доповнює яскрава акустична, звукова деталь (голосно дзвенять дзвіночки), що посилює атмосферу святкового

[40] Niculcea et alii, 2019, c. 45.

очікування і надає поезії неповторного національного колориту, рідного серцю як молдован, так і українців Молдови.

В російськомовному варіанті підручника «Духовно-нравственное воспитание» для 2 кл. вказаних авторок у цій же темі представлено поезію «Новый год» без вказівки на ім'я поета. Її тема – веселе дитяче свято-карнавал у дитсадку чи початковій школі:

Новый Год
Здравствуй, сказка! Здравствуй, елка!
Здравствуй, Дедушка Мороз!
Не боюсь сегодня волка –
Даже дёргаю за хвост.
Подозрительно незлая
Нынче бабушка Яга,
Мышка кошку обнимает,
А лисица – колобка.
Даже сам Кощей вреднючий
Звонко песенки поёт,
Потому что праздник лучший,
Потому что Новый год!
Все добрее стали сразу,
Крепко за руки взялись,
И улыбки из-под масок,
Как фонарики, зажелись[41].

Вірш побудовано на стрімкій зміні ряду візуальних та акустичних образів, узятих цілком з російського фольклору. Систему персонажів утворюють казкові герої Дід Мороз, баба Яга, Кощій, вовк, лисиця, колобок, кішка і мишка. Дія умовно переноситься у казкову виставу, де замість ялинки в кожній оселі одна на всіх новорічна «елка», замість родинного свята - колективне. Вірш невідомого автора відтворює святкове карнавальне дійство в масках, на якому всі діти умовно стають казковими персонажами, лишаючись при цьому добрими і веселими дітьми, й саме тому дружно зустрічають Новий рік. Замість чарівних дзвіночків Вілку – пісенька доброго Кощея, замість вогню, що зігріває кожну оселю, бачимо порівняння дитячих посмішок з ліхтариками. Крім іншої образної системи у вірші інша ритміка і мелодика, інші художні засоби, з чого витікає інша художня ідея з іншою національною спрямованістю.

Порівняння поезій двох варіантів підручника поставило перекладачів-україністів перед проблемою: перекладати поетичні тексти чи замінювати їх схожими за темою віршами українських поетів?

Зіставлення наведених вище віршів наочно демонструє, що при заміні певної поезії твором іншого поета виникає загроза втрати національного колориту та авторської індивідуальності, порушується краєзна-

[41] Никулча et alii, 2019, с. 45.

вчий принцип, надзвичайно важливий для духовно-морального виховання юних українців Молдови.

Як відомо, у сучасні модифіковані курикулуми та підручники з української мови і літератури, а також у ряд курикулумів і підручників Республіки Молдова з інших шкільних дисциплін було закладено культурологічну і краєзнавчу концепцію, мета якої полягає у вихованні молодого покоління гідними громадянами своєї держави, патріотами рідного краю. 30-літня практика навчання українців на українському відділенні Бельцького університету і в школах з вивченням української мови, засвідчила, що така концепція є основою успішного інтегрування українців у полікультурне суспільство сучасної Молдови.

Добір поетичних текстів відповідної тематики може значно полегшити роботу колективу перекладачів, адже українська дитяча поезія естетично розмаїта і тематично дуже багатогранна. Але замінюючи вірш твором іншого поета, ми створюємо ризик дисонансу - текст підручника через наявність інших поетичних образів, а значить, іншої поетичної ідеї може втратити цілісність. При заміні ряду поетів Молдови поетами України зникає місцевий колорит, підручник набуває узагальненого характеру, при тому, що в початкових класах особливо важливе дидактичне, виховне значення має підтримка краєзнавчими реаліями відчуття рідного, знайомого з перших років життя, близького серцю.

У результаті обговорення цієї проблеми колективом перекладачів-україністів, що працювали з указаними вище підручниками разом модератором групи докторкою філологічних наук Д. Ігнатенко, було обрано за мету максимальне збереження при перекладі підручників українською мовою культурологічної, зокрема, краєзнавчої концепції.

Мета вимагає реалізації певних завдань. Наукові дослідження фольклору Молдови останніх десятиліть засвідчили значне інтегрування молдовських мотивів в український місцевий фольклор і українських – у молдовський (зокрема, прозоро представлене у збірниках «Юний дослідник», випуски I, II, III. Бельці, 2019, 2021, 2023 рр.). Тому було прийнято рішення допустити тільки заміну молдовських колядок та щедрівок місцевими українськими еквівалентами, дуже близькими за народним світоглядом і образною системою. А поетичні тексти молдовських і румунських поетів не замінювати поезіями українських поетів на схожу тематику, а здійснити поетичний переклад. Його було доручено Людмилі Чолану.

2. Виклад основного матеріалу

Аналіз підручника «Educaţie moral-spirituală/Духовно-нравственное воспитание /Духовно-моральне виховання» для другого класу авторів Тетяни Нікулча, Анжели Кара, Анни Вартик виявив ряд поезій на різні теми: батьківщина (поезії Міхая Вілку, Василє Романчука), рідний дім та сім'я (поезії Олени Драган, Емілії Келдерару, Юріє Мірона, Іона Че-

рні), зимові та весняні свята (поезії Георгє Кошбука, Міхая Вілку, Нікулини Морошан), людські якості (поезії Аркадіє Сучевяну, Траяна Дорза, Тітуса Штірбу, Юріє Мірона, Клаудії Партолє) тощо (Niculcea et alii, 2019, с. 45; Никулча et alii, 2019, с. 45).

Як відомо, мови оригіналу та перекладу відносяться до різних груп: українська є східнослов'янською мовою, а румунська представляє романську мовну групу. Але у фонетиці цих мов є багато спільного, зокрема, мелодійність, частотність голосних звуків, непостійність місця наголосу в слові, а лексика обох мов характеризується багатою синонімією, що полегшує переклад. Головною задачею перекладачки стало максимальне наближення перекладу до образної системи оригіналу.

Образи наведеного вище вірша Міхая Вілку у темі зимових свят підручника «Духовно-моральне виховання» для другого класу відображають національну картину світу молдован/румунів, яка має багато спільного з національною картиною світу українців. Тому, на наш погляд, нам вдалось зберегти основні зорові образи: засніжені долини і пагорби, характерні для Молдови, оселі з прикрашеними ялинками і накритими до свята столами, хатній вогонь. Популярність серед молдован і місцевих українців маланкових дійств за участі дітей дозволила ввести необхідне для рими порівняння дзвіночків з ангельськими голосами і наголосити таким чином звуковий образ, створений автором.

У сучасному українському дитячому фольклорі покровителем дітей, що приходить у кожен дім на початку зими, є добрий дідусь Миколай. Свято Миколая в числі тих родинних свят, що починають цикл древнього зимового святкового відпочинку і є дуже важливими для виховання духовності. Українські діти у Молдові знають і Мош Кречуна, і діда Мороза. Вибір нами з трьох варіантів фольклорного персонажа саме Миколая пояснюється мелодикою його імені й тим, що цей образ другокласникам-українцям добре відомий з навчальних предметів «Українська мова і література» та «Історія, культура і традиції українського народу». Тобто, додатковим критерієм вибору стало врахування міжпредметних зв'язків. Заміна у вірші каміна на піч пояснюється не тільки вимогами ритміки, а й тим, що піч є дуже поширеним предметом національного побуту обох народів. В цілому в перекладі, на нашу думку, вдалось передати авторське святкове очікування чуда, здійснення надій і відчуття єдності людини з природою:

Над долинами та над пагорбами
Без упину все сипле сніг,
Миколай до нас пробирається
За собою веде Новий рік.
Серед тиші дзвенять дзвіночки,
Долинають у кожен дім,
Наче ангельські голосочки

Сповіщають про свято всім.
І сьогодні у кожній хатинці
Вже палає вогонь в печі,
Срібло-злото блищить на ялинці
І святково накрито столи.
І очікує кожна людина,
Щоби радість у хату прийшла,
Щоб настала чарівна хвилина
І завітная мрія збулась (М. Вілку, *Новий Рік,* переклад Людмили Чолану)!

Ще одна поезія Міхая Вілку ілюструє тему батьківщини, рідного краю. В ній у авторському стилі цього поета візуальними та частково акустичними деталями відтворено легко вгадуваний серцем пейзаж «сонячного літа» Молдови: ліси, сади й виноградники, зелені поля, спів жайворонка, достигання ґрон винограду. Як і у вірші «Новий рік», пейзажну картину гармонійно доповнюють образи, пов'язані з людьми, творцями і носіями рідної, такої *солодкої* мови. Перш за все це батьки, рідні тато й мама, завдяки яким рідний дім стає найгостиннішим і найдобрішим у всьому світі. Саме *тихе життя* батьків на цій землі дає можливість ліричному герою назвати її не тільки дорогою серцю, рідною, а й святою.

Nu există-n lume țară
Cu aşa-nsorită vară,
Cu păduri, vii şi livezi
Şi câmpii atât de verzi.
Nu este pe lume plai,
Nici aşa de dulce grai,
Unde-n cânt de ciocârlie
Se coc strugurii în vie.
Nu găseşti loc pe pământ
Ca al tău, atât de sfânt,
Unde-şi duc traiul cuminți,
Scumpii tăi şi dragi părinți.
Nu este în lumea mare
Casă-aşa de primitoare
Şi cu oameni buni în ea,
Precum este Țara mea (M. Vîlcu, *Țara mea*)[42]!

При перекладі ми бачили свою задачу перш за все у збереженні відчуття зворушливої щирості й ніжної любові до рідної землі. Відтворенню системи образів Міхая Вілку сприяє двочленна структура вірша, яка корінням сягає у будову класичної елегії з її першою пейзажною частиною і другою медитативною. При цьому автор відповідно до законів дитячої поезії уникає розтягнутості обсягу, ускладненості міркувань,

[42] Niculcea et alii, 2019, c. 73.

але зберігає елегійну наповненість поезії емоціями, які породжують образи, найдорожчі для кожної дитини – образи батьків та рідного дому.

У пейзажній частині вірша види Молдови збережено у їх визначальних рисах. Це сонячне літо, поля, рясні виноградники, численні сади. Образ жайворонка, що співає над землею, при перекладі було метафорично об'єднано з образом достигання винограду. У медитативній частині відтворено відчуття краси рідної мови як найсолодшої, вдячності батькам і побожне ставлення до рідного краю. Засоби української мови дозволили ввести найменування Молдови з епітетом «рідна». Вважаємо важливим збереження авторського хронотопу вірша: рідний край на тлі усього світу для ліричного героя найдорожчий і найпрекрасніший:

Немає країни на світі,
Де є таке сонячне літо,
Рясний виноград у полях
І вкрита садами земля.
Нема такого краю,
Солодшої мови немає,
Тут жайворон-співи над садом
Поліпшують смак винограду.
Такого місця не знайти –
Нема дорожчого від нього,
Бо тут живуть мої батьки,
Тут є усе, що є святого.
Немає у цілому світі
Такої, як наша земля.
Ти дім наш – гостинний і світлий,
Ти рідна Молдова моя (М. Вілку, *Моя країна*, переклад Людмили Чолану)!

Аркадіє Сучевяну (1952), як і Міхай Вілку, представляє покоління сучасних поетів Молдови. Обидва поети гідно продовжують традиції молдовської/румунської дитячої літератури, що сягає своїми витоками творчості таких класиків, як Александру Доніч, Василє Александрі, неперевершеного романтика Міхая Ємінеску, знаменитого казкаря Іона Крянге та інших. Поезії Сучевяну набувають все більшої популярності, а ім'я їх автора ставиться в один ряд з такими майстрами сучасної дитячої літератури, як Григоре Вієру, Спірідон Вангелі, Василє Романчук. Вірші Аркадіє Сучевяну відзначаються яскравими образами, точними деталями, добрим гумором, тонким відчуттям особливостей дитячого світосприймання. Вони збагатити й прикрасили собою вже не один шкільний підручник.

Назву його вірша у підручнику «Educaţie moral-spirituală» для 2 кл. вказаних авторів можна перекласти як «Школа під час канікул», «Школа на канікулах» або «Шкільні канікули». Мовою оригіналу вона містить як провідну продуману метафору «школа-канікули», де школа набуває

значення «навчання, що ніколи не переривається, навчання від усього навколишнього». Метафоричного значення у поета набуває образ вишні (вишня на пагорбі за селом - літня парта), а ліс, річка, липа, акація постають як уособлені образи, що відображають неповторний пейзаж Молдови. Завершує поезію оригінальна метафора літа-яблука, що впало з неба і закотилось у календар. Яскравість візуально-зорових образів поета поєднується з уособленим і метафоричним сприйманням навколишнього як живого і прекрасного світу, де поки що маленький хлопчик починає усвідомлювати себе гармонійною частинкою всесвіту, який розвивається разом з ним. За глибиною думок, схованих у образах, ми схильні віднести дану поезію Сучевяну до дитячої метафорично-інтелектуальної лірики.

Şcoala vacanței
Ce-am făcut cât timp am stat
Vara la bunici?
Am cules din ceru-nalt
Zbor de rândunici.

Dealului de lângă sat
I-am fost bun şcolar,
În aceeaşi bancă-am stat
C-un cireş amar.

Am citit păduri de fag,
Lanuri verzi de grâu
Şi am învățat cu drag
Limba unui râu.

Plin de grijă şi respect,
Teiul m-a-nvățat
Că albina e subiect,
Mierea – predicat.

Pe poteci am colindat,
Ca pe-un altt ărâm,
Şi-n ierbar am adunat
Şoapte de salcâm.

Multe aş mai fi făcut
În vacanță, dar…
Mărul verii a căzut
Jos din calendar!
Arcadie Suceveanu (Niculcea et alii, 2019, c. 13).

Багаті художні засоби автора дають перекладацькій діяльності значного простору.

При перекладі цього вірша нам бачилось принциповим зберегти основні метафоричні образи та уособлення, що надають поезії не тільки

глибини, а й щирості, душевної теплоти. Саме уособлення і метафори дають можливість передати українською мовою головний авторський образ – образ вдумливого ліричного героя, сучасного інтелектуального хлопчика-школяра, для якого все, що він робить, бачить, чує і переживає під час літніх канікул у бабусі, стає захопливою школою життя.

Для збереження смислової ідеї вірша «навчання людини триває і під час шкільних канікул» довелось до образу бабусі додати образ вчителя, який обов'язково питатиме свого учня про літо, і таким чином висвітлити ідею про школу, яка не переривається під час канікул. У процесі перекладу метафору «вишня-парта» довелось замінити прямим порівнянням вишні з партою. Заміна, на наш погляд, не порушила систему образів у цілому, зате дала можливість зберегти дуже важливу згадку про читання на вишні і відтворити гарну авторську зорову деталь - гру сонця. Образ ластівок набув при перекладі більшого метафоричного відтінку: хлопчик ловив не ластівок, а їхній політ у небі. Епітетом лісу «буковий», на жаль, довелось пожертвувати. Але не тільки річка, а й ліс та *стигле жито в полі* набули виразного уособлення. Це висвітлило закладений автором зв'язок хлопчика з природою, надало відображеній у вірші природі ролі джерела творчості і пізнання (хлопчик знайшов вірші у лісі, зрозумів мову річки). Було цілком збережено уособлений образ липи, що навчила дитину поважати труд бджіл і бачити у їхній невтомності подібність до шляхетного і нескінченного труда навчання. Лишився у перекладі й образ стежки, лише в оригіналі вона веде у інший світ, українською мовою – в казку, що в даному контексті сприймається як синонімічна конструкція. А звукове уособлення автора *шепіт акації у гербарії* за законом ритміки довелось модифікувати як *звук акації*. Блискучим завершенням образної системи цього вірша у в оригіналі Сучевяну є метафора *літо-яблуко-календар*. Щоб увести її у ритміку української мови, нами було вжито метафоричне доповнення «літо-буквар». На наш погляд, воно не тільки гарно римується, а й цілком узгоджується з оригінальною метафорою поета: літо упало яблуком і закотилось у календар.

Спитає вчитель, що робив
Я у бабусі літом?
На небі синьому ловив
Я ластівок польоти.

На пагорбі, що за селом,
Я полюбив читати,
Неначе парта у вишнях,
Де любить сонце грати.

У лісі вірші я знайшов
Про стигле жито в полі

І мову річки зрозумів
В ранковому роздоллі.

У липи вчився поважати
Маленьких бджілок труд:
Як ми у реченні предмет,
Вони знаходять в квітах мед.

А ще стежками мандрував,
Неначе в казці побував,
У гербарії чудовім
Звук акації зібрав.

Міг би далі я читати
Літа теплого буквар...
Літо яблуком упало –
Закотилось в календар (А. Сучевяну, *Школа на канікулах*, переклад Людмили Чолану)

Улюбленим святом мешканців Молдови усіх національностей від давніх часів до наших днів лишається Пасха. Вірогідно, це й визначило відбір у підручнику з духовно-морального виховання фрагменту вірша відомого поета, класика румунської літератури кінця XIX - початку XX ст. Георгє (Джордже, Джеордже) Кошбука (1886-1918) «La paşti». Як відомо, поет походив з родини священика греко-католицької церкви, поширеної і серед румун, і серед західних українців. З дитинства захоплювався місцевим трансільванським фольклором і, записуючи та досліджуючи перли народної творчості, настільки увібрав у себе народний світогляд, що пізніше його стали називати першим «поетом селянства» в румунській літературі. Кошбук не був дитячим поетам, але його поезія близька дитячій аудиторії світлим життєрадісним началом, оптимістичним світоглядом. Глибоке розуміння витоків народного буття, що виливалось у тонку мелодійність поезій, та володіння «таїнами рідної мови» робить його вірші перлинами у підручнику з будь-якої шкільної дисципліни. Ознайомлення з творчістю цього непересічного поета є надзвичайно важливим для багатонаціонального школярства Молдови.

Назву наведеного у підручнику «Educaţie moral-spirituală» для 2 кл. уривка поезії Георгє Кошбука можна перекласти як «На Пасху» і «На Великдень». Нами було обрано другий синонім, тому що українською мовою «Пасха» має більш вузьке значення релігійного свята, тоді як поняття «Великдень» містить багатогранний народний поетичний образ, що, на нашу думку, цілком відповідає характеру поетичної творчості Г. Кошбука. У народній свідомості християнських народів, якими є румуни й українці, це свято і пробудження природи після зими, початку нової, квітучої, пори року, і очищення душ від усього дрібного, і єднання у добрих намірах, і радість Христового воскресіння.

(fragment)

Prin pomi e ciripit şi cânt,
Văzduhu-i plin de-un roşu soare,
Şi sălciile-n albă floare –
E pace-n cer şi pe pământ.
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.
Şi cât e de frumos în sat!
Creştinii vin tăcuți din vale
Şi doi de se-ntâlnesc în cale
Îşi zic: Hristos a înviat!
Şi râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare (G. Coşbuc, *La paşti*)[43].

Образна система уривку поезії Г. Кошбука чистими експресивними кольорами з національною символікою (біле і червоне – барви мерцішора) і ніжними звуковими деталями відтворює величну картину миру на землі й на небі, побачену ліричним героєм: теплий весняний день, червоне сонце, білий цвіт верби, серед дерев щебіт і пісні. Дуже цікавим є хронотоп поезії. У перших рядках фрагменту ліричного героя легко уявити у лісі чи гаї, *серед дерев*. Він чує пташиний спів, милується білим цвітінням верби. Вийшовши на край лісу, від з віддалення переносить погляд на село внизу, *в долині*, і серцем щирого християнина відмічає його святкову красу. Здалеку ліричний герой спостерігає зустріч двох християн після святкового богослужіння. Він на відстані не чує їхньої розмови, але бачить, як вони вітаються «Христос воскрес!», як радісно спалахують їхні обличчя.

Українців і молдован об'єднує трепетно-радісне ставлення до цього свята, що несе і весняну радість пробудження природи, і світлі надії людей, і релігійні почуття. При перекладі важливим було зберегти звуковий образ весняного дня (*у лісі щебіт і пісні*) і барви образів поета. Білий цвіт верби було конкретизовано по-українськи як білі вербові котики. В українській поетичній системі червоне сонце зазвичай має негативний символічний підтекст – сонце, що гнівається, нещадно палить, віщує біду. Тому для збереження загального змісту в образі сонця епітет «червоне» було замінено уособленою рисою (*ше тепло любові*) і таким чином підтримано образ теплого весняного дня. «*Долину*» конкретизовано як церкву, звідки повертаються християни. Сяйво радості на обвітрених обличчях зустрічних передано урочистим епітетом церковнослов'янського походження *святково осяянні* очі. Таким чином, на наш погляд, вдалось передати не тільки деталі авторського пейзажу, а й загальний поетичний образ весни, радості, Воскресіння і надії.

(уривок)

[43] Niculcea et alii, 2019, c. 62.

У лісі щебіт і пісні
І сонце шле тепло любові,
Біліють котики вербові –
На небі тиша й на землі.
І теплим подихом весни
Пронизано дні Воскресіння.
І як же гарно на селі!
Ідуть із церкви християни,
Вітаються: «Христос воскрес!»
І кожен радо обнімає.
І лине світло до небес
З очей, святково осяянних (Г. Кошбук, *На великдень*, переклад Людмили Чолану).

3. Висновки

У процесі роботи над перекладом шкільних підручників українською мовою нами було перекладено ряд поезій як класиків румунської літератури, так і сучасних, але вже відомих поетів. Було з'ясовано, що, у контексті загальної концепції шкільних підручників сучасної Молдови, закладені у підручник «Educaţie moral-spirituală/Духовно-моральне виховання» для 2 класу авторів Т. Нікулча, А. Кара, А. Вартик морально-етичні та навчально-виховні задачі диктують вимогу збереження при перекладі українською мовою загальної культурологічної основи та краєзнавчого принципу, зокрема, відображення в перекладених поезіях молдовських і румунських авторів того національного і місцевого колориту, яким пронизано образи кожної поезії Аркадіє Сучевяну, Міхая Вілку, Георгє Кошбука та інших поетів. Практика перекладу підручників ясно засвідчила, що багатолітні добросусідські взаємини молдован/румунів і українців сприяли виробленню в основі своїй споріднених картин національного світобачення, а мелодійність румунської і української мови, розмаїття їх мовно-художніх засобів дозволяють при перекладі максимально зберегти своєрідність образної системи кожного з поетів.

Список використаної літератури

Niculcea, T., Cara, A., Vartic, A. (2019). *Educaţia moral-spirituală: Manual pentru clasa a 2-a*. Lyceum.

Samburic, E., Prisăcaru, L. (2018). *Educaţia plastică: Manual pentru clasa a 2-a*. Arc.

Никулча, Т., Кара, А., Вартик, А. (2019). *Духовно-нравственное воспитание: Учебник для 2-го класса*. Lyceum / Nikulča, T., Kara, A., Vartik, A. (2019). *Duhovno-nravstvennoe vospitanie: Učebnik dlja 2-go klassa*. Lyceum.

Самбурик, Е., Присэкару, Л. (2018). *Художественное воспитание: Учебник для 2 класса*, Arc / Samburik, E., Prisèkaru, L. (2018). *Hudožestvennoe vospitanie: Učebnik dlja 2 klassa*, Arc.